

# NOVICE

## kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Na svetlobo dane od krajske kmetijske družbe.

V red devane od *Dr. Janeza Bleiweisa.*

Tečaj VII.

V sredo 21. sušca (marchija) 1849.

List 12.

### Gospodu L. Tomanu, slovenskemu pesniku,

po prebranih njegovih poezijah, ravno na svetlo danih.

**P**érvo k si stópil v plán Trigláva, se Kóm Ti prikáže,  
Rójen si tám, kjer pení Sáve se bistri tečaj;  
Ude imaš krépke, sérce je mílo, slovénsko Ti bíje,  
Vse kar Slována cení, Tvója gotóva je lást,  
Stárše zahváli in Bogá, predrágih daróv si deléžni!  
Véči Te čáka blagór, védriga úma prostóst. —  
Búkve odprímo svetá, národi vsi zdájni in bívši;  
Só že doségli oblást, Sláva se iména glási;  
Mirniga mi smo naména, v časov dozóru hrepénja,  
Bómo dobili svoj dóm, súžnost' človéstva je kónc! —  
V hválo in část tih sréčnih poj zaželjenje národa.  
Krásni ostáne spominj, vnúkam de bódeš prerók! L.

### Nova poslava zastran lovskih pravic.

Že Cesar Ferdinand so v postavi 7. kimovca p. l. z deržavnim zboram sklenili in ukazali, de imajo vse dolžnosti nehati, ktere iz podloštva izvirajo, in podložno zemljiše zadevajo. Kaj bo pa z lovam ali jago na naših zemljiših? so se takrat kmetje vpraševali. Odgovorilo se je jim, de lov ali jaga na Krajskim ne izvira iz padloštva, temuč de je bila nekđaj kakor cesarska pravica prodana. To ni bilo kmetam zlo všeč, kér se je njih zemlja bolj teživnih dolžnost oprostila, zakaj bi ravno zastran lova vse pri starim ostalo? Gosposka v jajcu dlako iše, so rekli, in v marsikterih krajih so se hudodelstva zgodile, kar slišati je vsaciga pravičniga hudo v serce ranilo. — Zdaj, ljubi kmetje! imamo tudi postavo čez to reč, in sicer tako, de za vas ne more boljši biti. Svitli Cesar Franc Jožef so v ukazu danimu v Olomucu 7. dan tega mesca izrekli: Vse lovske pravice na leskih ali ptujih zemljiših so odpravljene.

Odškodovanje gré posestniku lovske pravice le tistikrat, če zamore skazati, de se je z lastnikom zemljiša v ti reči takó pogodil, de mu je za tó pravico tudi kej za plačilo dal. — Torej je lovska pravica tudi tam odpravljena, kjer ne izvira iz podloštva, kar je sploh na Krajskim, in če bo gosposka odškodovanje tirjala, mora ona skazati, de se je s kmetam za lov pogodila.

Tudi lovska tlaka je brez odškodovanja vzdignjena. Tode, ne mislite, de bo zdaj vsak kmetič loviti ali jagati smel. Cesar je dobro previdil, de bi tako le nov prepír in nove napčenosti vstale, in je ukazal, de le lastnik zemlje, ktera nar menj 200 ne narazen razločenih orlov obseže, na svojim zemljišu loviti ali jagati sme. Na vsih drugih zemljiših gré lov srejni, ktera ga mora v štant dati, ali zató zučene lovce najeti. Vsakolétne dohodke iz lova ima srejna na konec léta med posestnike

gruntov po velikosti zemljiš, na kterih ji lov gré razdeliti. Vse druge postave zastran lova, ki niso v tém ukazu preklicane ali njemu nasprotne, in ki se bolj krive, nevarne, ali tatvinske rabe lovstva tičejo, ostanejo v popolni veljavnosti. — V ti postavi je prostost zemljiš dognana, in vsa hvála in sláva gré mladimu Cesarju, ki so takó modro prošnjam in željem svojih svetih kmetovavcov zadovoljili. —

### Kmetijstva povzdiga.

Ministri želijo, de bi se kmetijstvo bolj povzdignilo, kakor je do zdaj bilo, in vsak kmetovavec tudi sam želi to. Pa kaj pomagajo samo želje, če si pa zató prizadevati nočemo, in če nekteri drugač nič ne storijo, ako niso prisiljeni. Nekteri pa tudi ne vedó, kje bi nar pred pričeli, de bi jim kmetijstvo bolj od rok šlo, in de bi več pridobili. Za to hočem jez tukaj le nekterih reči opomniti; ktere so nar potrebniši.

1) Ena nar potrebniših reči, na ktere marsikdo clo nič ne porajta, je, de se pótí popravijo, po kterih se na polje, njive, v vinograde ali od njih domu vozi. Če boljši poti in mostovi so, po kterih se vozi, toliko laglej in več se peljá, in se toliko nesreče ne zgodi; ljudje, živina in vozovi toliko ne terpijo. Res, de nekteri kmetovavci to dobro vedó, pa storiti nočejo, drugač ne, kakor če so persiljeni. Še jih je gosposka k temu silila, pa so to neradi storili; kakó bo pa zdaj, ko jih gosposka ne bo več silila, ko bojo imele sre nje ali soseske same govoriti? Ali se bodo sami kmetovavci brez sile v to podali, de bi svoje pote in mostove popravili, de bi laglej po njih vozili? Čeravno nekteri pametni bodo to storiti hotli, se jim bodo drugi svojo glavci v tem vperali, de ne bodo hotli k tem pomagati, če bi ravno po teh potih kej vozili. V takih občinskih rečeh se morajo vsi sosedje zjediniti, in eden drugimu pomagati, kteri imajo živino in vozove, ti naj potrebnih reči navozijo, kteri pa take živine nimajo, nej pa nalagati in izlagati pomagajo, kér veliko rok kmalo delo končá. Tudi za tergovino je boljši, če so dobri poti in mostovi, kér vsak tergovc blagó dražji plača, če ga lahko odpelati zamore; če so pa poti slabi, de so jame, grabni, mlake, skale, bo pa vselej čenejši kupoval in plačeval, kér mu vožnja več prizadene, in tako mora kmetovavec čenejši in dostikrat v svojo škodo blagó prodati. Pri ceni lesá iz daljnih gojzdov po slabih potih se to nar očitniši kaže.

2) Kdor hoče dober sad pridelati, mora dobro seme sejati. Kakó bo pa kdo dobro seme sejal, če si ga pridelati nemore ali ne vé? Postavim, nekteri si kupijo repno, zelnato, vohrotovo, kolerabno seme, pa mu sami spački zrastejo, de ni ne repa, ne zelje, ne vohrov, ne koleraba. Od kod to pride? Od tod, kér nekteri vse blizo skupaj za seme odločene kocene posadijo, in kader